

דף קל"ט

משנה

הכותב נכסיו במתנה לאחר מותו, והקנה את הגוף מהיום והפירות לאחר מיתה, האב מאכיל בחייו את הפירות שתלש לכל מי שירצה. אבל מה שהניח תלוש בשעת מיתתו, הרי אלו של היורשים.

גמרא

שואלת הגמרא, האם רק הפירות התלוש
של היורשים והמחוברים של מקבל
מכר הבן ומת האב אם יש בנכסים
מחוברים לקרקעות שמים את המחוברים
ללוקח
המתנה, והרי שנינו בכרייתא, אב שכתב את כל נכסיו מהיום ולאחר
מיתה לבנו, והבן הלך ומכר את הנכסים האלו בחיי אביו. כשהאב
מת, הלוקח זכה בגוף הקרקע שמכר לו הבן. ואם יש בנכסים פירות
מחוברים, שמים אותם ללוקח ונותן את דמיהן ליורשים? אמר עולא,
המשנה מדברת כשכתב לבנו ולא מכרם לאחר בחיי האב, ולכן התכוון
שהבן יזכה בקרקע לכשהאב ימות ואף בפירות שיהיו מחוברים, הואיל
ודעתו של אדם קרובה אצל בנו¹. אבל כשהאב כתבו לאחר מהיום ולאחר
מיתה, או שהבן מכרו לאחר בחיי האב, אין לקונה חלק במחוברים והם
שייכים ליורשים.

משנה

הניח בנים קטנים וגדולים אין
מתפרנסים וניזונים מתפוסת הבית
זוננים על הגדולים, אלא צריכים לחלוק מיד הכל בשווה. לפי שפרנסת
הגדולים מרובה מפרנסת הקטנים, ומזון הקטנים מרובה משל גדולים,
ולכן חולקים ויתפרנס כל אחד מחלקו. נשאו הגדולים, ועשו צרכי חופה
מתפוסת הבית לאחר מיתת אביהן, ישאו גם הקטנים קודם חלוקה. ואם
אמרו קטנים לאחר מיתת אביהן הרי אנו נושאים עתה כמו שנשאתם
בחי אבינו אין שומעים להם, אלא מה שנתן להם אביהם בחייו נתן.

1 או שהבן עצמו לא הקנה ללוקח שהוא אחר אלא את הגוף ולא את הפירות אע"ג שמחוברים.

הניח בנות גדו' וקט' אין הגדו'
מתפרנסות ע"י הקט' ולא הקט' נזונות
על הגדו'

הניח בנות גדולות וקטנות, ולא הניח בנים,
אין הגדולות מתפרנסות על ידי הקטנות
ולא הקטנות נזונות על הגדולות, אלא חולקות בשוה. נשאו גדולות,
ישאו קטנות. ואם אמרו קטנות הרי אנו נושאות כדרך שנשאתם אתם
בחיי האב, אין שומעין להן. וזה חומר שיש בירושת הבת כשיש בנים,
יותר מכשאיין בנים. שכשיש בנים, הבנות נזונות מן הבנים בנכסים
מרובין². וכשאיין בנים, הבנות הקטנות אינן נזונות מן הגדולות.

גמרא

אמר רבא, גדול האחים שנושא ונותן בנכסים, במידה ויש לאחים
הנאה ממה שמתלבש בבגדים נאים כדי שדבריו ישמעו, לבש והתכסה
מתפוסת הבית מה שעשה עשה³. שואלת הגמרא, והרי ששנינו במשנה
שאיין הגדולים מתפרנסין על הקטנים? עונה הגמרא, שהמשנה מדברת
באדם בטל שאיין להם ריוח בדבר⁴. והחידוש הוא שלא אומרים שלא נוח
לאחים שהוא יתבוה.

הגמרא שואלת, האם הקטנים שווים לגדולים בהוצאת נישואיהם, והרי
כשהגדולים נישאו בחיי אביהם הקטנים לא מקבלים? אמר רב יהודה,
כוונת התנא לומר שאם נשאו גדולים לאחר מיתת אביהם מתפוסת
הבית, ישאו קטנים לאחר מיתת אביהם מתפוסת הבית. אבל אם נשאו
גדולים בחיי אביהם והקטנים אמרו לאחר מיתת אביהם הרי אנו נושאיין
כדרך שנשאתם אתם אין שומעין להם, אלא מה שנתן אביהן נתן.

הספק האם הבעל הוא לוקח או יורש שלח אביו בר גניבא לרבא, ילמדנו רבינו
מה הדין באשה שלוותה ואכלה ועמדה
ונשאת, והכניסה כל נכסיה לבעלה. האם הבעל הוא לוקח וכיון שמלוה
על פה אינו גובה מן הלקוחות אין בעל חובה גובה ממנו. או שהוא יורש
ומלוה על פה גובה מן היורשין, ובעל חוב גובה ממנו. אמר לו רבא,
יש ראייה שהבעל הוא יורש. ממה ששנינו במשנה, נשאו גדולות ישאו

2 כמו ששנינו לקמן הבנים יירשו והבנות נזונות שכך הוא תנאי כתובה בנן נוקבן דיהויין ליכי מינאי אינון מתזונן
מנכסי כו'. רשב"ם.

3 ולא יטלו כנגדו אבל לכתחלה לא יבזבו בממון אחיו כל כך. רשב"ם.

4 ובערוך גרס שדכא בדלית והוא לשון שקט, כלומר אדם בטל ושקט ואינו עוסק בכלום. תוס'.

קטנות. ולכאורה הכוונה שאם נשאו גדולות לבעל מתפוסת הבית, הקטנות יכולות לקחת מהבעל את חלקם המגיע להם. דוחה הגמרא, שהמשנה אומרת, אם הגדולה כשנשאה נטלה מתפוסת הבית, גם הקטנה תטול כסכום הזה מתפוסת הבית.

שואלת הגמרא מהברייתא שרבי חייא שנה, נשאו גדולות לבעל ישאו קטנות מבעל? מתרצת הגמרא, באמת הבעל הוא לוקח בנכסים שאשתו מכניסה בנישואיה. אבל לגבי פרנסת הקטנות כיון שיש קול היא כמלוה בשטר, ולכן היא טורפת ממשועבדים ומוציאים אפילו מיד הלקוחות.

מי שמת והניח אלמנה ובת אלמנתו נזונת ^{מנכ' מתה הבת וא' אלמנתו נזונת וכאן שהוא יורש} אמר רב פפא לרבא, לכאורה יש ראייה שבעל כיוורש ממה ששלח רבין, מי שמת

והניח אלמנה ובת אלמנתו נזונת מנכסיו. נשאת הבת, והכניסה הנכסים לבעלה, אלמנתו נזונת מנכסיו. מתה הבת, וירשה בעל, אמר רב יהודה בן אחותו של רבי יוסי בן חנינא על ידי היה מעשה, ואמרו אלמנתו נזונת מנכסיו⁵. אם הבעל הוא כיוורש בנכסי אשתו, לכן אלמנתו נזונית מנכסיו. אבל אם הוא לוקח, מדוע היא נזונית מנכסיו, הרי שנינו שאין מוציאים למזון האשה והבנות מנכסים משועבדים מפני תקון העולם?

אמר אביי, האם ללא מה שרבין שלח אנו לא יודעים זאת? והרי שנינו במשנה במסכת בכורות, אלו הן שאין חוזרין ביובל, מה שבכור נוטל פי שנים שהתורה קראה לו מתנה, והיורש את אשתו. ואם הבעל הוא לוקח⁶, הרי הוא מקח וממכר ותחזור ביובל.

אמר לו רבא, ואחרי שרבין שלח האם אנו יודעים שהבעל אינו לוקח אלא יורש? והרי

הרי באושא התקינו שאשה שמכ' נכסי מלוג בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מהלקוחות

אמר רבי יוסי ברבי חנינא, באושא התקינו האשה שמכרה בנכסי מלוג⁷ בחיי בעלה ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות. אם חכמים עשו את הבעל

5 והיא נזונת עד שתנשא או שתבע כתובתה או שירצו היורשין ליתן לה כתובתה. רשב"ם

6 התנא סובר שירושת הבעל דאורייתא. וכיון שמחיים נחשב ללוקח, גם לאחר מיתה לא פקע כוחו. רשב"ם. ותוס' ביארו את הספק האם הבעל הוא יורש או לוקח בין מחיים בין לאחר מיתה. ופשטו מרבין שהוא לכל הפחות יורש לאחר מיתה. אבל אין להוכיח מדבריו שהוא יורש מחיים אע"ג שאמרו נשאת הבת אלמנתו נזונת. שהרי אם הוא לוקח מחיים אמרו שנוזנת שתוכל למכור את הגוף מחיים והפירות לאחר מיתה, כיון שהבעל הוא יורש לכל הפחות לאחר מיתה. ואביי א' האם ללא ששלח רבין לא היינו יודעים שהוא יורש לאחר מיתה, הרי שנינו ואלו שאין חוזרים ביובל הבכורה והיורש את אשתו. תוס'.

7 נכסים שנפלו לה מבית אביה או שהכניסה קרקעות שלא נשמו בכתובתה ולא קיבל עליה הבעל אחריות ואוכל פירותיהן בחייה כתקנת חכמים תחת פרקונה. רשב"ם.

כלוקח משעה שנשאה, מובן שהבעל מוציא מיד הלקוחות שהבעל הוא לוקח ראשון. אבל אם נאמר שעשו את הבעל משעת הנישואים כדורש בנכסי אשתו, למה תקנו באושא שהבעל מוציא הלקוחות. הלא האשה שהיא מורישה אותו לבעל מכרה ואין כח ולירשים אין כח לרשת מה שאביהם מכר⁸?

בד"י בר"ח כלוקח משום ההפסד שלו
בדב"ן כדורש משום ההפסד של האלמנה
אלא אמר רב אשי, יש מקומות שעשו את הבעל כדורש, ויש מקומות שעשו אותו כלוקח, ובכל מקום עשו לבעל את מה שטוב לו. ביובל עשו אותו כדורש משום ההפסד שלו, שלא תחזור ביובל למשפחת אשתו⁹. לגבי הדין של רבי יוסי ברבי חנינא, עשו אותו כלוקח משום ההפסד שלו. ולגבי מה ששלח רבין עשו אותו כדורש, משום ההפסד של האלמנה. ואפילו שיש לו הפסד חששו להפסד של האלמנה מאחר שתנאי מזונותיה קדם לנשואין, לא טוב שנפסידה בידים.

ומבארת הגמרא שהטעם שלגבי הדין של רבי יוסי ברבי חנינא חכמים עשו אותו כלוקח, ולא חששו להפסד של הלקוחות כמו שחששו להפסד של האלמנה, משום שהם הפסידו לעצמם. שכיון וידעו שיש לה בעל, לא היו צריכים לקנות מאשה שיושבת תחת בעלה שראוי ליורשה כשתמות¹⁰.

הדרן עלך פרק יש נוחלין פרק תשיעי 'מי שמת'

משנה

מי שמת והניח בנים ובנות, בזמן שהנכסים מרובין הבנים יירשו והבנות יזונו¹¹. ובזמן שיש נכסים מועטים, הבנות יזונו והבנים יחזרו על הפתחים.

8 וממה שתיקנו שהבעל מוציא אריה שעיקר תקנת אושא היה שהבעל יהיה לוקח בנכסים משעה שנשאה. וכיון שמקחו קדם למקחם של הלקוחות הוא מוציא מידם. רשב"ם.

9 לא דוקא נקטו שווהו רבנן שהרי כיון שאינה חוזרת ביובל התנא הסובר שירושת הבעל דאורייתא וכן פי' רשב"ם. אלא חכמים הניחוהו להיות יורש ולא עשאוהו לוקח. תוס'.

10 והם הערימו להוציאם מידו ולכן יפסידו. ולענין הספק פי' ר"ח ורואה אני את דבריו שאם לוותה ואכלה ועמדה וניסת, שהוא כדורש משום ההפסד של המלוה וכן משמע מהסוגיא שבכל מקום שיש הפסד שאין לומר שהוא הפסיד לעצמו חכמים עשו אותו כדורש. רשב"ם.

11 והבנות יזונו. מזונות ופרנסת נשואין עד שיבגרו או עד שתנשאה כמו ששינו בכתובות. רשב"ם. ולריב"ם לא נראה מה שרשב"ם הזכיר פרנסה עם מזונות שהרי מזונות היא אכילה ושתיה, ופרנסה היא מלבושים וצרכי

אדמון אומר, בשביל שאני זכר הפסדתי?! אלא נזונים יחד. אמר רבן גמליאל, רואה אני את דברי אדמון¹² ¹³.

גמרא

ר"ג בריבי א' נכסים מרובים שיזונו אלו ואלו י"ב חדש וחכ"א עד שיבגרו אמר רב יהודה בשם רב, נכסים מרובים הם שיש בהם כדי שאלו ואלו, הבנים והבנות, יזונו מהם שנים עשר חדש. וכשבאתי ללמוד אצל שמואל ואמרת לך את הדברים אמר, זו דברי רבן גמליאל בר רבי, אבל חכמים אומרים שנכסים מרובים הם כדי שיזונו מהם אלו ואלו עד שיבגרו¹⁴. וכן כשבא רבין מארץ ישראל אמר בשם רבי יוחנן, ויש אומרים שרבה בר בר חנה אמר בשם רבי יוחנן, כל שיזונו מהן אלו ואלו עד שיבגרו הם מרובין, פחות מכאן הרי אלו מועטים. שואלת הגמרא, האם כיון שהם מועטים הבנות יקחו את כולם? אלא אמר רבא¹⁵, מוציאים להם מזון לבנות עד שיבגרו והשאר לבנים.

הנשואין. והם שני דברים כמו שאמרו מוציאין לפרנסה ואין מוציאין למוזנות. וכן משמע בכמה מקומות שהם שני דברים. תוס'.

12 והלכה כאדמון שא' בכתו' כל מקום שאמר ר"ג רואה אני את דברי אדמון הלכה כמותו. רשב"ם.

13 מכל הסוגיא בכתובות משמע שהלכה כאדמון. ותימה שכאן הגמרא כולה כחכמים דאדמון ושלא כהלכה. ובסוטה אמרו היכי דמי רשע ערום זה המשיא עצה למכור בנכסים מועטים. ור"ח וה"ג ורב אלפס פסקו כחכ' דאדמון. ור"ת אומר שאדמון אינו חולק כעל חכמים אלא שתמיה על התקנה שתקנו נכסים מועטין, אבל מ"מ הוא סובר כחכמים. תוס'.

14 שאביהן התנה בתנאי כתובה 'עד דתבגרן או תנסבן'.

15 ברי"ף וכת"י אמר רבה.

